

Akademie výtvarných umění v Praze
Studijní program Výtvarná umění

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Štíty nepřítomnosti
Shields of absence

Vypracovala: Samuel Stano
Vedoucí diplomové práce: MgA. Josef Bolf, MgA. Jakub Hošek
Oponent diplomové práce: Mgr. Jiří Žák
Akademický rok 2024/2025

Diplomová práce *Štíty nepřítomnosti* je obsáhlá instalace skládající se ze série textilních objektů, rozet či medailí, série maleb a monumentálního textového díla. Práce propojuje několik tematických vrstev, v některých případech více či méně na sebe odkazujících. Nalezená témata a jejich následné odkrývání můžeme chápat jako tvrdošíjně ohlodávání zbytku kostí, jenž utkvěly v paměti umělce po toulkách v krajině internetových for, knihách nebo během urputného poslouchání podcastů o historii či parapolitice.

Diplomová práce *Štíty nepřítomnosti* volně, avšak kontinuálně, navazuje na mé předešlé bádání, jenž se zabývalo fenoménem filantropie a jejím vlivem na vývoj umění v postkomunistických zemích. Konkrétně se jednalo o výzkum soustředěný na provoz Sorosových center pro současné umění a jejich kulturně politický dopad v 90. letech.

Na tuto tematiku navazují série obrazů na plátně, které tvoří jednu z částí praktické diplomové práce. Tyto malby zobrazují postavy připomínající siluety pohybující se ve stínovém světě. Není zcela zřejmé, kdo vrhá jejich stíny. Pochybnosti nás uvádí k úvahám, co tyto postavy ve skutečnosti ztvárňují. Jejich význam osciluje na hranici mezi pozitivním a negativním tak dlouho, až se samotné hranice začínají rozplývat. Ztrácíme jistotu nad tím, zda-li nám může být jejich přítomnost ku prospěchu nebo ne.

Jejich zdánlivě dobrosrdečné úmysly se postupně rozpouštějí v kulminačním obnosu financí, které ve svých astronomických výších již ztrácejí svůj původní význam i lidské měřítko. Peníze přestávají být prostředkem podpory a stávají se nástrojem kontroly a moci. Tento model je úzce spojen s fungováním privátních galerií mega galerijních struktur a s nimi spojenou komodifikací umění.

Příkladem tohoto přístupu je Gagosian galerie, jedna z největších a nejvlivnějších galerií na světě, jejíž fungování připomíná spíše korporát než-li klasický galerijní prostor. V současnosti operuje osmnáct poboček po celém světě včetně galerie otevřené v roce 2012 na ranveji soukromého letiště pro tryskáče La Bourget nedaleko Paříže. Tato pobočka se stala prvním výstavní místností uvnitř letiště na světě.

Příkladem této mocensko-ekonomické dynamiky může být i umělkyně Anna Weyant, která byla nejmladší umělkyní zastoupenou Gagosian gallery. Po navázání romantického vztahu s Larry Gagosianem její ceny za obraz zaznamenali dramatický růst. Zatímco se ještě v minulých letech prodávaly za částku 450 USD během následujících dvou let vystoupaly až na milion šest set tisíc amerických dolarů. I přes nepopiratelný malířský talent umělkyně je toto raketové navýšení cen absurdní.

Sám Larry Gagosian o své tehdy současné partnerce prohlásil : „I’m just trying to protect her from the big bad wolves.”¹ Jeho výrok se tak paradoxně stává symbolem paternalismu a pokrytectví, který čím dál prorůstá vztah mezi samotným kapitálem a současným uměleckým provozem. Kdo je tedy tím velkým zlým vlkem, pokud ne tento „art trafficking” magnát?

¹ KEEFE, Patrick Radden. How Larry Gagosian Reshaped the Art World. *The New Yorker* [online]. 24. července 2023 [cit. 14. května 2025]. Dostupné z: <https://www.newyorker.com/magazine/2023/07/31/larry-gagosian-profile>

Geneva Free Port je rozsáhlý, přísně střežený skladovací areál nacházející se v Ženevě ve Švýcarsku. Slouží k dlouhodobému uskladnění cenných předmětů, jako jsou umělecká díla, starožitnosti, drahé kovy či luxusní zboží. Díky statusu bezcelního pásma umožňuje majitelům uchovávat majetek mimo běžný daňový a celní dohled, a to často na dobu neurčitou. Je jedním z nejstarších přístavů, jež funguje do dnešní doby. Každoročně v tomto „černém boxu pro umění“² mizí umělecká díla astronomických cen jak s kulturním dopadem, tak i finančním.

Další z praktické části diplomové práce je série medailí s hromadným názvem *Sensory overload*. Medaile, nebo také rozeta, se skládá z kruhového tvaru ověčenou lesklou látkou, která vymezuje střed složený z další kružnice s viditelnými symboly a zněním. Z celé rozety se dolů vlní tři kusy látky dotvářející okázalý a slavnostní prvek.

Rozety nebo vítězné medaile se často používají při soutěžích souvisejících s farmářskými zvířaty nebo při psích soutěžích, nebo za největší a nejlépe vypadající zeleninu, či ovoce. V extrémních případech pro uznání lidské práce v korporátním prostředí.

Jedna z medailí je inspirována básní „All Watched Over By Machines Of Loving Grace“ od básníka Richarda Brautigana. Na rozetě se po kružnici vyjímá úryvek ze znění této básně, konkrétně: „*Cybernetic meadow where mammals and computers live together in mutually programming harmony.*“³ Celý objekt je laděn do tmavých odstínů, má připomínat až smuteční atmosféru. Nápis *replay* ve středu odkazuje na cyklicitu systému a s ním spojenou touhu po vytoužené změně. Stává se symbolickým pohřbem techno utopistických představ o budoucnosti, ve kterých technologie pomůže lidem navrátit se zpět do edenu. Tam, kde nebudou obtěžkáni prací a útlakem.

Další z medailí je složena z palety teplejších růžových barev s letným zněním *Soldiers of the apocalypse/ Thieves of the future* polemizující o pasivním svědectví kolapsu a o tom co zbyde když se zničí modly a zahrabe kultura.

Poslední částí diplomové práce je monumentální textový objekt, který se vine po stěně v délce dvanácti metrů. Jednotlivá slova jsou složená z písmen ústřížených ze starých textilních materiálů. Ve své podobě mají působit jako anonymní výhružné dopisy nalepené z vystřížených novin.

Význam slov v sobě zanechává napětí mezi štítem proti úzkosti a samotnou úzkostí, jenž vyvolává protichůdné významy a názory. Text v sobě nese zatrpklost, naštvání, lásku, odpor, pohrdání, rezignaci, vzdor či surovost. Slovní spojení objevující se na objektu, jako např. *Resistance to anxiety* nebo *Remove oppression* zastávají v díle ochrannou funkci před spadnutím do nežádoucí a negativní spirály emocí.

² HENRY, Pascal. *The Black Box of the Art Business* [film]. Francie: CAT & Cie, 2018. <https://www.youtube.com/watch?v=5TSE2TcMduc>

³ BRAUTIGAN, Richard. *All Watched Over by Machines of Loving Grace*. San Francisco: The Communication Company, 1967.

Spojení *ICLOWN4U*, odkazuje na podivný svět prodeje umění a vztahu mezi uměleckými díly a obchodníky s uměním. V dokumentu z roku 2018 „The Price of Everything“ v němž Gerhard Richter, jeden z nejdražší prodávajících žijících umělců, vchází do výstavy svých děl v galerii Marian Goodman a říká: „I would prefer to see it in a museum,“, zatímco si prohlíží své obrazy. „Not in a private collection.“ Když ukáže na jedno z pláten, tiše poznamená: „It's not good when this is the value of a house. It's not fair. I like it, but it's not a house.“ S úšklebkem dodává „money is dirty“⁴. Toto prohlášení vyřčené do prázdná bílé krychle zní hezky. Tvrzená pluje po povrchu obchodu s uměním, při čemž jemně zčeří hladinu.

„Mourning for futures that never arrived“⁵ je jedním z ústředních motivů Marka Fishera. Truchlení po budoucnosti, jenž se nestala. V diplomové práci *Štíty nepřítomnosti* rozebírám zmizení vlastních iluzí nad fungování uměleckého světa, instituci či uměleckého trhu. Umělecké dílo by nemělo stát dvacet milionů dolarů.

⁴ KAHN, Nathaniel. *The Price of Everything* [film]. Spojené státy americké: HBO Documentary Films, 2018.

⁵ FISHER, Mark. *Ghosts of My Life: Writings on Depression, Hauntology and Lost Futures*. Winchester: Zero Books, 2014.

Použitá literatura:

1. BRAUTIGAN, Richard. *All Watched Over by Machines of Loving Grace*. San Francisco: The Communication Company, 1967.
2. FISHER, Mark. *Ghosts of My Life: Writings on Depression, Hauntology and Lost Futures*. Winchester: Zero Books, 2014.
3. FOUCAULT, Michel. *Dějiny sexuality I: Vůle k vědě*. Přeložil Čestmír Pelikán. Praha: Herrmann & synové, 1999.
4. FREEMAN, Joshua B. *Behemoth: A History of the Factory and the Making of the Modern World*. New York: W. W. Norton & Company, 2018.
5. PAGLEN, Trevor. Society of the Psyop, Part 1: UFOs and the Future of Media. *e-flux journal* [online]. Zář 2024, číslo 147 [cit. 14. května 2025]. Dostupné z: <https://www.e-flux.com/journal/147/623330/society-of-the-psyop-part-1-ufos-and-the-future-of-media/e-flux+3e-flux+3WARREN ELLIS LTD+3>
6. KEEFE, Patrick Radden. How Larry Gagosian Reshaped the Art World. *The New Yorker* [online]. 24. července 2023 [cit. 14. května 2025]. Dostupné z: <https://www.newyorker.com/magazine/2023/07/31/larry-gagosian-profile>
7. KIOSSEV, Alexander. The Self-Colonizing Metaphor. In: *Cultural Aspects of the Modernisation Process*. Oslo: TMV Skriftserie, 1995, č. 3.